

Arhitekt Marijan Lapajne je velik zagovornik načrtovanega skladnega razvoja okolja. S svojim kritičnim odnosom do sprememb, ki delno posežejo v prostor, vedno protestno opozarja, žal največkrat ostane brez odmeva. Ko sva pred časom kramljala o najinem uspešnem sodelovanju pri preoblikovanju zunanje in notranje podobe TPV na Kandijski cesti v Novem mestu, je izdal namero, da želi svoje rešitve na načrtovanju prostorske ureditve Kandijske ceste predstaviti na razstavi, ki bi jo popestril s svojimi fotografijami. Ker je veliko načrtov povezanih s TPV, sva se dogovorila, da bo razstavo uredil v razstavnem salonu TPV Avto. Ugotovil pa je tudi, da sva kljub trdemu zagovarjanju vsak svojega prav, vedno našla rešitev. Ko sem mu na začetku najinega sodelovanja rekel, da Kandijska cesta ni pariški Champs des Elysees in bova morala ostati na stvernih možnostih naložbenika, od svojih arhitektonskih načel ni odstopil, našel pa je rešitev v obojestransko zadovoljstvo in jo je z odobravanjem sprejela tudi okolica. Verjetno je bil tu razlog, da me je izbral, da razstavo pospremem z nekaj besedami in jo odprem.

Po razdelitvi IMV v začetku devetdesetih let, še posebno pa po razpadu jugoslovanskega trga, se je TPV-ju zelo slabo pisalo. Vendar zagnan podgurski kolektiv, ki je vedel kaj

Nadaljevanje na 3 str.

Spodnji del Kandijske ceste, ene najprometnejših žil v našem mestu, je pravcato novomeško »trinajsto prase«. Ko so ji oblastniki namenili zadnjo »posodobitev« s slovitim Vagonom, ki je postal nekakšen strdek te žile, je življenje na njej, razen pločevinastih prikazni, skoraj zamrlo. Vse fotografije in risbe v tem snopiču so delo Marijana Lapajneteta.

Razstava v TPV-ju je v bistvu nadaljevanje razstave KANDIJA IZ PRETEKLOSTI V PRIHODNOST - VIZIJE IN REALNOST, ki je bila v Kulturnem domu Janeza Trdine decembra 1996.

V 15 letih po tej razstavi se je na območju Kandijske ceste marsikaj spremenilo.

Podjetje TPV je iz skromnih objektov IMV prerasel v korektno oblikovano industrijsko cono, ki sem jo skušal v danih pogojih prijazno vklopiti v mestno okolje ob dobrem sodelovanju z vodstvom TPV-ja. Na predstavljenih listih razstave je prikaz prejšnjega in sedanjega stanja celotnega kompleksa in objektov, razmišljanja o variantah, ra-

BESEDA AVTORJA RAZSTAVE

Kam greš Kandija?

zne skice možnega videza ter končne izvedbe poslopij, notranje opreme in možnega razvoja TPV na zahodno stran proti vili Hadl (vila Elza).

Skupaj z Društvom Novo mesta delim veliko skrb za usodo ostalega dela Kandijskega območja, saj od leta 1996 občina Novo mesto ni zmogla ničesar narediti za načrtno prenovno sklopa v celoti, raje bi celo trdil, da že od leta 1986, ko sem poizkusil s predlogom celovite prenovne spodnjega dela Resslerjeve

ulice. Že takrat sem opozoril na nezakonitosti pri asfaltiranju Resslerjeve ulice, kar je razvidno iz dopisa skupščini občine Novo mesto 23.5.1986. Praksa je ostala ista, posledice pa so danes vidne zlasti na sklopu Resslerjeve ulice in pri lokaciji »vagona«. Trudil sem se tudi pri bolnišničnem sklopu, vendar je skoraj vse naletelo na gluha ušesa.

Z razstavo skušam opozoriti na nekatere urbanistične zagate, na posamezna poslopja, na kaj bi veljalo biti pozoren, pri tem pa poudarjam, da nimam želje načrtovati končne rešitve, risbe so samo simbolične, to je bolj spraševanje samega sebe, kaj bi se dalo narediti. To je bolj predlog občini, naj se že enkrat celovito loti tako dragocene prostora s projektom, ne pa da izdaja gradbena dovoljenja za posamezna poslopja, za kar se pozneje izkaže, da so dvomljive oblikovne kakovosti. Treba je doreči strategijo in vsebino, za dokončne rešitve pa se naj občina dokoplje z urbanističnimi delavnicami, anketnimi natečaji in z natečajem samim.

Skupaj z Društvom Novo mesto opozarjam in skušam pomagati s predlogi, o čemer bomo z zainteresiranimi razpravljali na pogovornem večeru, ki bo v

14. decembra 2011 v istem razstavnem prostoru.

Rdeča nit razprave bodo naslednji problemi:

1. Severni del Kandijske ceste, od spomenika NOB v Žabji vasi do Kandijskega križišča.

Ker so novejši posegi stihijski, ni dosežene gostote, ki bi bila primerna za ta predel, isto pa velja tudi za etažnost. Problemi pri posameznih lokacijah so tudi odsotnost oblikovanja, oblikovanje parterja (pločniki, parkirni prostori, škarpe, ločilni zidovi, razne poslikave na zidovih in reklamni napis).

2. Kandijsko križišče. Sklop križišča omejuje na severni strani reka Krka, na jugu Smrečnikova ulica, na vzhodu podjetje TPV, na zahodu Ulica nad mlini. V središču sklopa sta Trdinova in Resslerjeva ulica. Sklop je zanemarljiv in prometno neugoden. Osnovne značilnosti predlagane ureditve so:

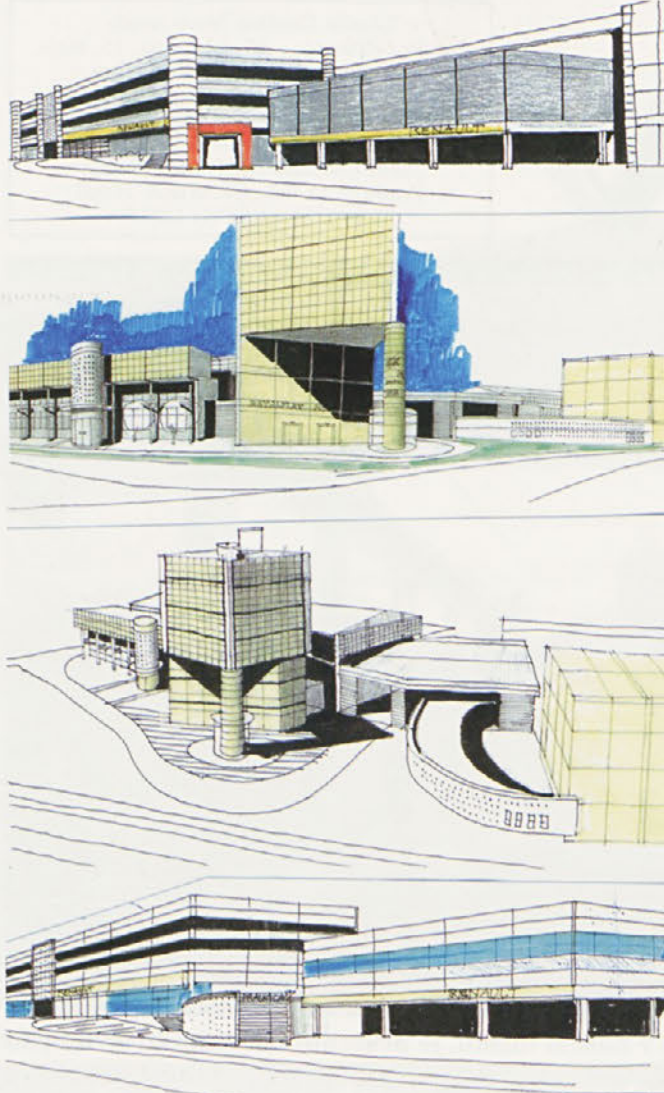
a) Za ureditev prometa predlagam podzemni potek Kandijske ceste v dolžini 170-180 m, ureditev podzemnega križišča, kjer se stikajo Kandijska cesta, Jakčeva ulica ter dostop na severno in južno podzemno parkirišče.

b) Posledično nastane zgoraj površina brez prometa. To površino, označeno z rumeno barvo, lahko oblikujemo v nov trg - imenujmo ga Trg novomeške po-

Nadaljevanje na 2 str.

Ta posebni snopič namenja Društvo Novo mesto arhitektu Marijanu Lapajnetu, njegovim prizadevanjem za lepšo Kandijo in njegovemu konjičku - fotografiji, ki jo predstavljamo na zadnji strani. Pod to umetniško sliko je Lapajne napisal: Delo na polju, Srebrniče 2010

Študije objektov TPV ob Kandijski cesti, 2001

Študija bolnišničnega kompleksa, 2004

Notranja oprema pisarn v TPV

Nadaljevanje s 1. str.
mladi po slavnih dogodkih v preteklosti. V smislu načel prenove in usmerjanja razvoja po trajnostnih načelih dodajamo v sklop nove poslovno-trgovsko-stanovanjske zmogljivosti, ki bodo po eni strani povečale majhno poseljenost v osrednjem delu križišča (novega trga), po drugi strani pa bodo po oblikovni plati pomagale povečati mestotvornost. Nove površine so označene z modro barvo in jih dodajamo tudi ob križišču Smrečnikove s Trdinovo in Resslerovo ulico, kar oblikuje tudi nekakšen nov mestni vhod v središče mesta.

Po mojem mnenju obstajata dve možnosti – obnavljati (neuspešno) poslopja bivšega Windischerja, ali pa še bolje vse skupaj zasnovati na novo. V tem primeru bi lažje pokrili stroške nove podstati. V sklopu novih poslovnih površin obvezno vidim tudi ureditev osrednje novomeške tržnice. Ureditev podpira možnost izgradnje vsaj 400 parkirnih prostorov v dveh ali več etažah pod novo nastalim trgov.

c) Rad bi poudaril, da na poteku Glavni trg – Kandijski most – novi trg (Novomeške pomladi) – križišče Trdinove ulice s Smrečnikovo in Resslerovo ulico – bodoči sklop Grmskega gradu in Božjega groba nastaja zanimiva mestna povezava, ki naj bi imela poudarek

Kam greš Kandijska?

na peš prometu, nekakšna PROMENADA NOVEGA MESTA.

Da bi to lahko dosegli, so potrebni naslednji ukrepi: zaprtje Glavnega trga za motorni promet, zaprtje Kandijskega mosta za motorna vozila, razen za javni prevoz, Trdinova ulica na spodnji strani naj bi bila dostopna samo navzdol od križišča s Smrečnikovo ulico, na zgornjem poteku

VLJUDNO VABLJENI NA ODPRTJE RAZSTAVE ARHITEKT MARIJAN LAPAJNE V SREDO 7. DEC. 2011 OB 19. URI V PRODAJNEM SALONU TPV AVTO, KANDIJSKA CESTA 60, NOVO MESTO

proti Grmskemu gradu pa bi lahko bila zožena na 5 m z upočasnim prometom 30 km/h. Na celotni dolžini Trdinove bi morali biti obojestranski pločniki široki vsaj 2,5 m.

V prvi fazi, oziroma takoj, pa predlagam uvedbo enosmernega prometa tudi čez Kandijski most v smeri Kandijska – Glavni trg. To pomeni zoženje vozišča na 2,6 m in obojestranske pločnike širine 2,5 m, kar bi bil velik korak k izboljšavi peš povezave Kandijska – središče mesta.

d) Pomembno je urediti Resslerovo ulico v celoti in jo ponovno navezati na

smer Trdinove ulice proti Gotni vasi, kar je prikazano v preureditvi križišča Trdinove s Smrečnikovo in Resslerovo ulico.

e) Zaradi »vagona« je nastal povsem nov prometni položaj, kar poskušam reševati na nov način s priključevanjem ulice Nad mlino in Resslerovo na Kandijsko cesto. Mislim, da je pri tem možno rešiti tudi staro mitnico, ki se jo da ohraniti v nekoliko zoženi obliki.

f) Potrebno je rešiti križišče Smrečnikove in Mušičeve ulice na vzhodni strani Osnovne šole Grm, kar je možno z uvedbo krožišča. Ravno tako bi bilo treba izboljšati priključek Smrečnikove na Kandijsko cesto pri vili Hadl (Elzi).

g) Razmisleka vredna je uvedba peš mostu čez Krko na

glavni peš povezavi Gotna vas – Novo mesto – Bršljin pri izlivu Težkega potoka v Krko. Pri predpostavki, da bi bil v perspektivi Kandijski most izključno za peš povezavo, odpade potreba po obnovi mosta pri mitnici. V tem slučaju predlagam obnovo mostnih nastavkov na obeh bregovih za funkcijo pristana novomeškega splava (morebitni rečni javni promet na poteku Novo mesto – Drska – Srebrnice).

h) Vsa drevesa na dvorišču bivšega hotela Kandijska je treba ohraniti in urediti park na notranjem kareju med Resslerovo in Trdinovo ulico.

1. EKA KRKA • 2. POTOK TEŽKA VODA • 3. NOVOMEŠKI GLAVNI TRG • 4. KANDIJSKI MOST • 5. KANDIJSKA CESTA • 6. ULICA NAD MLINO • 7. RESSLOVA ULICA • 8. SMREČNIKOVA ULICA • 9. TRDINOVA ULICA • 10. MUŠIČEVA ULICA • 11. MAISTROVA ULICA • 12. JAKČEVA ULICA • 13. RAGOVSKA ULICA • 14. TAKDIMOENOVANI VAGON • 15. STARA MITNICA • 16. ČIM VEČJA OHRANITEV OBJEKTA • 17. KASTELČEVA HIŠA • 18. STARA MUŠIČEVA DOMAČIJA • 19. LJUBLJANSKA BANKA • 20. OSNOVNA ŠOLA GRM • 21. VILA HADL • 22. AVNA UPRAVA • 23. PREDVIDENO OBELEŽJE STAREGA LESENEGA MOSTA - PRISTAN ZA NOVOMEŠKI SPLAV • 24. NOVI PEŠ MOST - POVEZAVA NA GLAVNI PEŠ POTI GOTNA VAS - KANDIJSKI CENTER NOVEGA MESTA - MAROF - BRŠLJIN • 25. PREUREJENO KRIŽIŠČE KANDIJSKE ULICE Z ULICO NAD MLINO IN RESSLOVO ULICO ZARADI LOKACIJE VAGONA • 26. DELNO SPREMENJENO KRIŽIŠČE TRDINOVE IN SMREČNIKOVE ULICE. UREDITEV PODHODA TAKO, DA SE RESSLOVA KOT VČASIH IZTEČE PROTI TRDINOVI - STARA SMER PROTI GOTNI VASI IN METLIKI. UREDITEV IZJUJE, NOV JUŽNI VHOV V CENTER - NOVA VRATA, KAR JE POVDARJENO Z ENAKOVREDNIMI SMERNI TRDINOVE IN RESSLOVE ULICE. PREDLOG PODPIRAJO TUDI NOVE LOKACIJE OB IZLIVU IN SMREČNIKOVI ULICI • 27. NOVO KROŽNO KRIŽIŠČE NA VZHODNI STRANI OSN. ŠOLE UREJA STIČIŠČE SMREČNIKOVE IN MUŠIČEVE TER DOSTOP V ŠOLO IN TPV • 28. PREUREJENO KRIŽIŠČE KANDIJSKE CESTE Z MUŠIČEVO ULICO PRI VILI HADL • 29. PODZEMNI POTEK KANDIJSKE C. POD TRGOM NOVOMEŠKE POMLADI • 30. PODZEMNO KROŽIŠČE - UREDITEV STIKA KANDIJSKE CESTE, NAVEZAVA NA SEVERNI IN JUŽNI DEL PODZEMNEGA PARKINGA • 31. NOVI TRG - TRG NOVOMEŠKE POMLADI, NOVI TRG DEFINIRAJO ZLASTI: IZKLJUČNA PEŠ POTEK NA POVRŠINI, UVEDBA NOVIH LOKACIJ POSLOVNO STANOVANJSKIH POVRŠIN, MED NJIMI TUDI OSREDNJA NOVOMEŠKA TRŽNICA IN PODZEMSKO PARKIRIŠČE V ENI, DVEH ETETAŽAH • 32. NARAVNA UREDITEV IZLIVA TEŽKE VODE V KRKO • 33. DOSTOP V PODZEMNO PARKIRIŠČE MED TEŽKO VODO IN GRADOM KAMEN • 34. KANDIJSKA CESTA POD PEŠ POTI GOTNA VAS - BRŠLJIN • 35. GLAVNA PEŠ POT OB KRKI, JULIJINA POT • 36. POTEK PEŠ POTI IN KOLESAJSKI STEZ SKOZI BOLNIŠNIČNI KOMPLEKS • 37. V 1. FAZI MEREN PROMET NA KANDIJSKEM MOSTU. V TEM PRIMERU 50 PLOČNIKI ŠIRINE 2 X 2,50 m. V DRUGI FAZI IZKLJUČNO PEŠ PROMET • 38. POVDAREK JE NA PEŠ POVEZAVI IZJUJE GLAVNI TRG - TRG NOVOMEŠKE POMLADI - OBMOČJE UREDITEV GRMSKI GRAD - BOŽJI GROB / TUDI NOVO MESTO IMA SVOJ GRAD / • 39. OHRANITEV VSEH DREVEŠ VORIŠČU BIVŠEGA HOTELA KANDIJSKA • 40. UREDITEV PARKA NA NOTRANJEM KAREJU MED RESSLOVO IN TRDINOVO ULICO.

3. Naj opozorim župana in občino Novo mesto, da se še enkrat temeljito premisli o poteku Kandijske ceste skozi bolnišnični kompleks, če se le temu želi dobro, pa tudi Novemu mestu samemu. Prednosti poteka na severni strani so neizmerne. Ker bi bil potek ceste pod gradičem Neuhof samo za motorni promet,

koridor ne bi bil širši od 7 m in ne bi ogrozil samega brega reke Krke ter zelenja na njem. Pomenil bi ogromno za izčiščenje stavbene dediščine gradičev Kamen in Neuhof ter stare bolniške stavbe in za umestitev parkov, ki jih Novo mesto nima.

4. Občino prav tako opozarjam, naj opusti izvedbo parkirišča ob izlivu Težke vode ter uredi območje tega izliva na naraven način. V brežini proti gradiču Kamen je možno izvesti podzemno parkirišče. Možnost rešitve je razvidna iz situacije in prereza skozi garažno hišo.

5. Na razstavi je prikazan tudi prispevek avtorja pri ostalih reševanjih Kandijske ceste, ne samo pri podjetju TPV in Kandijskem križi-

šču. Resslerova ulica in bolnišnični sklop skrivata še veliko problemov, o katerih bo govora na pogovornem večeru. Trenutno vidim tudi težavo v bolnišničnem sklopu, kjer načrtujejo garažno hišo ob novem križišču Ljubenske ceste s Kandijsko. Glede na izpostavljenost lego in mestotvornost objekta priporočam izvedbo javnega natečaja z upoštevanjem peš povezave z ulico Drska (preko ceste in pod progo, kar je nakazano na fotomontaži).

Arhitekt MARIJAN LAPAJNE

Razstavo so podprli:
Društvo Novo mesto
TPV d.d., Novo mesto
Yacht interior Bobič, Novo mesto
Tisk Šepić Novo mesto
Vina Zajc, Novo mesto
Vodenje poslovnih knjig, Majda Šegina s.p., Novo mesto

Pogled na Karlovško cesto in upravno stavbo IMV nekdanj

Pogled na upravno stavbo TPV danes

Pogled na prodajni salon TPV nekdanj

Prodajni salon TPV avto danes

M. Lapajne, Kandijska c. in TPV

Nadaljevanje s 1. str.

hoče, je popeljal podjetje na pravo pot. Rekli boste, kaj pa ima to skupnega z arhitektom Marjanom Lapajnetom? Lahko za trdim, da veliko. V TPV smo se zavedali, da sami ne bomo zmogli temeljite prenove objektov in pisarn, ki so potrebovale obnovo od tal do strehe. Če smo se hoteli predstaviti na trgu avtomobilске industrije, smo morali zadostiti njihovim standardom, kjer je urejenost na prvem mestu.

Poznal sem ideje arhitekta Marjana Lapajneto o ureditvi Kandijske ceste, zato sem ga poklical in povprašal, če bi rešitve razširil še na TPV. Zamislil so postale resničnost in danes lahko rečemo, da kljub neugodni umestitvi TPV, saj je podjetje tako rekoč v mestu, so rešitve, ki jih je zasnoval arhitekt Marjan Lapajne, takšne, da v vsakem pogledu ustrezajo arhitekturi mestne ulice, obenem pa za proceljem skrivajo uspešno avtomobilsko proizvodno dejavnost. V naši dejavnosti ni visokih donosov, zato moramo stroške zelo dobro obvladovati. Najin razgovor, ki sem ga omenil, je bil dobrohotno sprejet in sadovi so vidni. Leta so minila, z Marjanom sva se spoprijateljila in danes z zadovoljstvom zveva na skupne rešitve. Res pa je, da je arhitekt uveljavil svoja načela, TPV pa je dobil ustrezne prostore za svoje delo.

Menim, da je vse premalo sporazumevanja med načrtovalci in naložbeniki. Žal se še vedno premalo zavedamo, da papir prenese vse in je popraviljanje najcenejše. Ko pa se zastavi lopata in zraste objekt na neprimeren mestu, pa ima lahko to dolgoročne posledice. Zato vidim to razstavo, kot opomin na nekatere grehe in spodbudo za kritično presojo podanih idejnih rešitev. Nisem iz Marjanove stroke, zato so lahko moje pripombe nepoklicne, kljub temu pa imam rad lepo in urejeno Novo mesto. Tudi drugi, ko opazujete stvari okoli sebe, imate prijetne ali malo manj zadovoljne občutke, zato ni narobe če bomo skupaj poskrbeli za prijazno okolje. Marjan je dal pobudo.

VLADO BAHC

Marijan Lapajne, mimogrede

zapis ob fotografski razstavi, december 2011

Marijan Lapajne je arhitekt, likovni pogled se nahaja v jedru njegovega poklica. Pri svojem delu je že od začetka poklicne poti uporabljal fotografijo kot pomembno vizualno informacijo, uporabno sredstvo v službi arhitekturnega oblikovanja.

S fotografsko prakso se je večalo avtorjevo znanje na tem področju, odkrivala se je estetska in širša umetniška vrednost nastalih fotografij, rasla je njegova motivacija za fotografsko ustvarjalno izražanje, svoja dela je predstavil širši javnosti.

Na svetu je na milijarde fotografskih posnetkov, a dobrih je med njimi relativno malo. Morda lahko nastane dobra fotografija po naključju, praviloma pa je srečno naključje povezano z dobrim fotografom.

Fotografski ustvarjalni proces razdelimo v fazo nastanka posnetka in pri digitalni fotografiji na računalniško obdelavo posnetka s postopkom tiskanja. Za mnoge fotografe je najbolj pomemben nastanek posnetka, avtor je dal celotni razstavi pomenljiv naslov MIMOGREDE.

Kako na likovno prepričljiv način zaustaviti trenutek fotografove Stvarnosti? Ne kateri koli trenutek, ampak tisti, v katerem se lahko odkrije globlji smisel in resnica našega bivanja.

Francoski fotograf iz preteklega stoletja Cartier Bresson je s povprečno fotografsko opremo, brez posebnih tehničnih postopkov v temnici, s takšnim pristopom začaral svet v majhno škatlo in iz nje na fotografski papir.

Marijan Lapajne v svojem osmem desetletju živi polno ustvarjalno življenje, rešuje probleme povezane z arhitekturo, plava, jadra, potuje, se družijo z ljudmi. Spremlja ga fotoaparati, ki je postal glavno sredstvo njegove likovnoizrazne ustvarjalnosti. »Mimogrede« opazi, da je nekaj vredno pritiska na sprožilec. Zgodilo se je, da pri sebi ni imel fotoaparata, vrnil se je na

dvajset kilometrov oddaljeno prizorišče in opravil nalogo ali pa ugotovil, da odločilnega trenutka tam ni in ga ne bo več.

Razstavljenih je 69 fotografij v velikosti 15x20 cm, 20x30 cm in 30x45 cm; praviloma niso razvrščene v zaključene cikle. Prevladujejo motivi iz narave.

Nekaj je klasičnih impresij, krajine, ujete v različna razpoloženja časa in vremena. Avtorju je blizu klasično pojmovanje Lepega, ravnovesje, simetrija, skladnost, harmonija, red. Zanimiv je karton Božji pogled na Topliško dolino. Nad štiri fotografije temnega neba z oblaki, skozi katere se prebija svetloba, je na karton postavil fotografijo večjega formata, bližnji posnetek srednjeveškega kipa Kristusa. Posamezne fotografije so dobile novo vlogo v fotografski zgodbi.

Prepričljive so krajine, kjer so v osrednji vlogi vzorci in strukture Narave, oblikovane s svetlobo in senco. Z minimalnimi likovnoizraznimi sredstvi, v nekaterih fotografijah je uporabil tudi dekolajzni postopek redukcije, je dosegel podobne rezultate, kot so jih z drugačnimi likovnimi postopki dosegali slikarji in grafiki modernizma.

Pri skupini fotografij je v osrednji vlogi Narava, ki je kot naključna ustvarjalna ustvarila ekspresivne ali fantazijske asociativne oblike. Avtor je ponekod z minimalnimi dodatki preoblikoval motiv iz narave v nadrealistično sporočilo z elementi humorja.

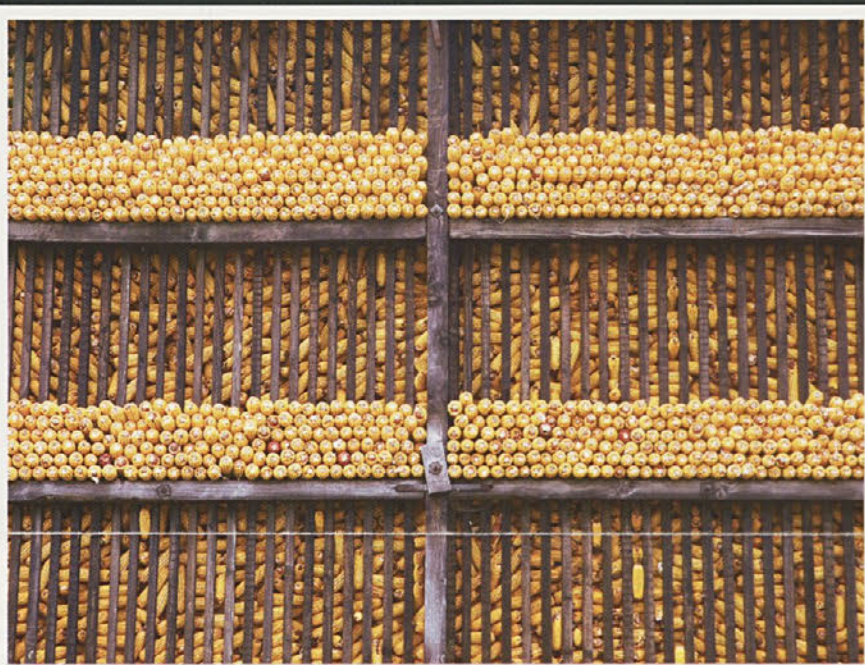
Na fotografijah s potovanj kot fotografski motiv nastopajo tudi ljudje, otroci in odrasli, ujete v vsakdanu, sredi svojih težav praviloma vedro gledajo v nas.

V času, ko Slovenci množično gledamo na svet preko črnih očal, nam Marijan Lapajne s svojimi fotografijami ponuja prepričljive dokaze, da je na svetu tudi veliko lepega in dobrega, le črna očala je treba sneti.

BRANKO ŠUSTER

Njive v snegu, Otočec

Shramba koruze, Dobrna 2010

Ulica v Cordobi, Španija 2010

Za naslov: